

Outi Veivo, Teppo Jakonen, Päivi Laine & Saija Merke (toim). Kieli avaimena muuttuvaan maailmaan. Språk som nyckel till en föränderlig värld. Language as a key to a changing world. AFinLAN vuosikirja 2025. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja n:o 82. Jyväskylä. s. 1–18.

Outi Veivo

Turun yliopisto

Teppo Jakonen

Turun yliopisto

Päivi Laine

Turun yliopisto

Saija Merke

Åbo Akademi

Kieli avaimena muuttuvaan maailmaan

Nostot

- Vuosikirjan teema *Kieli avaimena muuttuvaan maailmaan* korostaa kielen ja kielentutkimuksen roolia yhteiskunnallisten muutosten heijastajana ja rakentajana.
- Soveltava kielitiede voi paitsi selittää muutosta myös olla aktiivisesti sitä luomassa.
- Tämä artikkeli kuvaa yhteiskunnallisten, teknologisten, koulutuksellisten ja menetelmällisten muutosten vaikutusta soveltavaan kielentutkimukseen.

Abstract

The theme of the AFinLA Autumn Symposium in 2024 was *Language as a Key to a Changing World*. It reflects an era of ongoing societal transformation shaped by rapid technological development, the escalating climate crisis, increasing geopolitical tensions, and growing social inequality, factors which place pressure on societies. This introductory article explores the symposium theme in relation to recent directions in applied linguistics and presents the articles included in this yearbook. This article discusses how applied linguistics can help us understand complex processes of societal change and actively contribute to shaping those processes through critical engagement and interdisciplinary collaboration. It sheds light on the possibilities that collaborative work within the field of applied linguistics offers for researching and addressing these interconnected challenges. By reflecting on recurring themes in the 2024 Symposium, the article highlights the ways in which language serves to connect and divide people, construct communities, and produce or reinforce structures of equality and inequality.

Keywords: applied linguistics, societal change, technological change, language education

Asiasanat: soveltava kielitiede, yhteiskunnallinen muutos, teknologinen kehitys, kielikoulutus

1 Johdanto

Syksyllä 2024 järjestetyn AFinLAN syysseminaarin teemana oli *Kieli avaimena muuttuvaan maailmaan*. Teema heijastaa käynnissä olevaa yhteiskunnallisten murrosten aikaa, jossa muun muassa teknologian kehitys, ilmastonmuutos, geopoliittiset jännitteet ja sosiaalinen eriarvoisuus haastavat vakiintuneita yhteiskunnallisia rakenteita ja sosiaalista järjestystä. Näissä muutoksissa kieli voi yhdistää ja erottaa, rakentaa yhteisöjä ja tuottaa tasa-arvoa tai epätasa-arvoa. Soveltava kielitutkimus puolestaan tarjoaa mahdollisuuksia näiden ilmiöiden tutkimiseen. Tässä johdantoartikkelissa tarkastelemme vuoden 2024 syysseminaarissa esiin nousseita aiheita suhteessa soveltavan kielitutkimuksen viimeaikaisiin painotuksiin ja esittelemme tutkimusta, jossa käsitellään kielen ja kielitutkimuksen avainroolia erilaisissa muutoksissa. Pohdimme myös, miten soveltava kielitutkimus voi paitsi ymmärtää muutosta myös olla osa sitä.

Vuoden 2024 syysseminaarin järjestivät yhteistyössä Turun yliopisto ja Åbo Akademi 7.–9.11.2024, ja se kokosi yhteen 185 osallistujaa keskustelemaan soveltavan kielitutkimuksen ajankohtaisista kysymyksistä. Seminaarin kutsuttuina pääpuhujina esiintyivät professori Andrea Révész (University College London), professori Jarmo Harri Jantunen (Jyväskylän yliopisto) ja professori Marjut Johansson (Turun yliopisto). Seminaarin ohjelma sisälsi viisi temaattista työpajaa, 80 sektioesitelmää ja yhdeksän posteriesitelmää. Lisäksi ennen varsinaista seminaaria järjestettiin väitöskirjatutkijoille suunnattu koulutustapahtuma ja sen aikana teemaverkoston tapaamisia.

Muuttuvan maailman teema näkyi vuoden 2024 syysseminaarin esityksissä monin eri tavoin. Seminaarin plenaariesitykset tarjosivat tähän teemaan kolme toisiaan täydentävää näkökulmaa kuvaamalla uusia innovatiivisia tutkimusmenetel-

miä, soveltavaa kielitiedettä suhteessa yhteiskunnalliseen muutokseen ja teknologian uudenlaisia mahdollisuuksia kielenoppimisessa.

Andrea Révész tarkasteli plenaariesityksessään tapoja tutkia vieraskielisen puheen tuottamiseen ja kirjoittamiseen liittyviä neurokognitiivisia prosesseja (ks. myös Rong & Révész 2025). Näihin näkymättömiin prosesseihin voidaan päästä käsiksi erilaisilla asynkronisilla, tutkittavan omaan tulkintaan perustuvilla menetelmillä, joita edustavat muun muassa kirjoittamisen kielentäminen samalla, kun kirjoittaa (*think aloud*) tai sen jälkeen (*stimulated recall*). Toisaalta tutkimuksessa voidaan hyödyntää synkronisia eli tutkittavan käyttäytymistä rekisteröiviä menetelmiä, kuten näppäilyntallennusohjelmia, katseenseurantaa tai toiminnallista magneettikuvausta. (esim. Révész ym. 2022.) Andrea Révész nosti kielentutkimuksen tulevaisuuden suuntana esiin erityisesti monimenetelmäisyyden eli sen, miten kognitiivisten prosessien tarkastelu voidaan yhdistää multimodaalisiin ja teknologiapohjaisiin aineistonkeruumenetelmiin laadullisia näkökulmia unohtamatta. Tämä näkökulma heijastaa soveltavan kielitieteen alalla yleisemminkin käynnissä olevaa menetelmällistä käännettä, joka korostaa monimenetelmäisyyttä (vrt. esim. Riazi & Farsani 2024).

Jarmo Harri Jantunen kuvasi plenaariesitelmässään queer-teorian ja queer-lingvistiikan kehityskaarta varhaisesta variaatioon ja leksikografisiin piirteisiin keskittyvästä homo- ja lesbotutkimuksesta kohti poststrukuralistista lähestymistapaa, jonka keskiössä ovat identiteettien ja normien diskursiivinen rakentuminen sekä marginalisaatioon liittyvät ilmiöt (Jantunen & Surkka 2022; ks. myös Jantunen katsaus tässä vuosikirjassa). Tämä käänne kuvastaa myös laajempaa soveltavan kielitieteen suuntausta, jossa tutkimus kiinnittyy sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen ja kielen rooliin yhteiskunnallisten valtasuhteiden tuottajana (esim. Mackey ym. 2022). Jantunen oma tutkimus sateenkaari-ihmisten asumisen ja elämisen kokemuksista Suomessa osoittaa, miten muun muassa korpusavusteista diskurssintutkimusta voidaan hyödyntää vähemmistöön kuulumisen, syrjinnän ja tasa-arvon kokemusten tutkimukseen (Jantunen & Juvonen 2021). Vastaavanlaisia kriittisen soveltavan kielitieteen painotuksia on Suomessa hyödynnetty esimerkiksi maahanmuuttajien kielikokemusten (esim. Tarnanen, Rynkänen & Pöyhönen 2015) ja monikielisyyspolitiikan tutkimuksessa (Piippo 2021).

Symposiumin kolmas plenaristi, **Marjut Johansson** avasi esityksessään näkymiä vuorovaikutukseen, jossa toisena osapuolena on kone – sosiaalinen robotti. Hän kuvasi tämän uuden tutkimusalan kehitystä ja erityisesti sitä, miten robotin multimodaalisuus vaikuttaa vuorovaikutukseen ja mitä annettavaa etnometodologisella keskustelunanalyysillä on robottivuorovaikutuksen tutkimukselle (ks. myös Johansson 2022; Jakonen ym. 2023; Mlynář ym. 2024). Esitys linkittyi tiiviisti symposiumin teemaan, koska tämä uudenlainen vuorovaikutuksen muoto on syntynyt viime vuosina tapahtuneen nopean teknologisen muutoksen myötä. Siinä pohdittiin myös, millainen murros on käynnissä robottivuorovaikutuksen alalla, miltä sen tulevaisuus voi näyttää ja miten generatiivisen tekoälyn integroiminen sosiaalisiin robotteihin vaikuttaa niiden kanssa tapahtuvaan vuorovaikutukseen.

Plenaariesitysten lisäksi syysseminariumin ohjelma koostui tuttuun tapaan temaattisista työpajoista, sektioesitelmistä ja postereista. Symposiumiin ehdotetut temaattiset työpajat tarjoavat näkymän siihen, millaiset tutkimusaiheet kulloinkin herättävät laajempaa kiinnostusta. Vuoden 2024 symposiumissa tällaisia temaattisia työpajoja oli viisi. Niistä yhdessä esiteltiin työelämässä ja arjessa tarvittavan suomen ja ruotsin oppimisen tueksi kehitettyä Kielibuusti.fi-portaalia ja toisessa etsittiin lähestymistapoja kirjoittajuuden ja kirjoittamisen tutkimiseen (ks. Laine & Mutta tässä vuosikirjassa). Työelämän kieleen keskittyvässä teematyöpajassa taas tarkasteltiin muun muassa viranomaiskieltä, lakikieltä, verkkovälitteisissä kokouksissa käytettävää kieltä ja monikielistä tekstityötä. Puheen ja puheentutkimuksen temaattinen työpaja puolestaan kattoi aiheita namibianenglannin ääntämisestä puheen sujuvuuden tutkimiseen monikielisillä oppijoilla ja sujuvuuden asemaan suomalaisen lukion englannin opetuksessa (ks. Rihko & Peltonen tässä vuosikirjassa). Uutena avauksena järjestettiin forensiseen lingvistiikkaan keskittyvä työpaja, jossa esiteltiin tutkimusalan yleisesittelyn lisäksi tekoälyn keinoja kirjoittajan tunnistamiseen, poliisiopiskelijoiden vuorovaikutusta simuloituissa hälytystehtävissä sekä forensista kirjoittajaprofilointia.

Symposiumin sektioesitelmät ja posterit käsittelivät laajalti soveltavan kielentutkimuksen eri osa-alueita symposiumin teeman puitteissa. Niissä tarkasteltiin muun muassa monikielisyyden, integraation, kielitaidon ja teknologisen muutoksen merkitystä eri konteksteissa. Seuraavaksi siirrymme tarkastelemaan tarkemmin sitä, millaisia muutoksia soveltavan kielentutkimuksen alalla on viime aikoina tapahtunut ja millaisia keinoja se tarjoaa muuttuvan maailman tutkimiseen. Pohdimme muutosta symposiumin esitelmien, vuosikirjan artikkelien sekä ajankohtaisen tutkimuksen valossa.

2 Soveltavan kielentutkimuksen näkymiä muutokseen

Maailma ja yhteiskunta muuttuvat usealla eri tavalla. Ilmastonmuutos ja luontokato näkyvät ihmisten elämässä jo hyvin konkreettisesti ja teknologian tuomat muutokset vaikuttavat sekä työ- että arkielämään siten, että työtehtävät automatisoituvat ja ihmisten kohtaamiset vähenevät tai siirtyvät osittain verkkoon, kuten tapahtuu esimerkiksi verkko-opetuksessa. Nämä muutokset tuovat mukanaan uusia tutkimusaineistoja ja -kysymyksiä sekä uusia yhteistyön ja kohtaamisen mahdollisuuksia mutta myös pohdintoja ihmistoiminnan kestävydestä. Esimerkiksi ilmastonmuutoksen ja luontokadon ilmeneminen yhä konkreettisemmin tavoin on lisännyt julkista keskustelua nykyistä kestävämmästä ja eettisemmästä tulevaisuudesta, mihin soveltava kielentutkimus omalta osaltaan on vastannut muun muassa nostamalla esiin ekolinguvistisiä näkökulmia sekä ottamalla kestävyysnäkökohdat eksplisiittisesti huomioon kielenopetuksessa (Maijala ym. 2025). Siirrymme nyt kuvaamaan, miten soveltava kielentutkimus voi vastata erilaisiin yhteiskunnallisiin, teknologisiin, koulutuksellisiin ja menetelmällisiin muutoksiin.

Ihmisten liikkumisen ja maahanmuuton myötä väestö muuttuu nykyistä monikulttuurisemmaksi ja monikielisemmäksi. Syntyy uusia yhteisöjä ja yhteyksiä yhteisöjen välissä. Eri yhteisöjen jäsenet kohtaavat arjessa, työelämässä sekä koulu- ja harrastusmaailmassa, jolloin myös kielet kohtaavat. Kun ympäröivä yhteiskunta ja kielimaisemat muuttuvat, soveltava kielentutkimus tarjoaa tilaa tutkia esimerkiksi sitä, miten kieli tuottaa sosiaalista järjestystä ja synnyttää kategorioita, joiden avulla kielenkäyttäjät jäsentää todellisuutta ja jotka voivat muovautua osaksi hänen maailmankuvaansa (Aarikka & Lappalainen 2024; Satokangas tässä vuosikirjassa). Nämä kategoriat auttavat hahmottamaan ympäröivää maailmaa, mutta samalla ne voivat ohjata tai rajoittaa havainnointia. Kieli on keskeinen myös silloin, kun yhteiskuntajärjestystä kyseenalaistetaan tai sen rakenteita ja toimintatapoja haastetaan (ks. Niedling tässä vuosikirjassa). Kieleen ja vuorovaikutukseen liittyy monia sellaisia mekanismeja, joilla on kielen saavutettavuuden näkökulmasta kytkös muuttuvaan maailmaan, esimerkkeinä työpaikkakulttuurit, joissa vuorovaikutuskäytänteet joko tukevat tai vaikeuttavat työntekijöiden mahdollisuuksia käyttää ja oppia suomea (esim. Lahti & Kotilainen 2024; Suomalainen 2024), tai koulutusjärjestelmä, jonka sisällä valitsevat käytännöt ja ideologiat joko edistävät ihmisten osallisuutta ja itsensä kehittämistä tai rajoittavat heidän mahdollisuuksiaan kouluttautua toivotulla tavalla (Leskinen 2024). Ideologiset asetelmat ja vuorovaikutuksen käytännöt voivat johtaa jopa siihen, että kokonainen ryhmä luokitellaan tietynlaisiksi kielenkäyttäjiksi ja toimijoiksi ja suljetaan näin ulos sosiaalisen liikkuvuuden mahdollisuuksista (Pietilä 2025).

Samankaltaisia kieleen liittyviä kynnyskysymyksiä voidaan havaita yleisesti työyhteisöissä. Työyhteisössä vallitsevat toimintamallit ja työyhteisön jäsenten kielikäsitykset vaikuttavat siihen, suljetaanko tietyt kielenkäyttäjät yhteisön ulkopuolelle – mikä vahvistaa olemassa olevia valtasuhteita – vai tunnustetaanko heidät kielellisesti samantavaisiksi toimijoiksi ja yhteisön täysivaltaisiksi jäseniksi ja jopa laajemmin osaksi yhteiskuntaa (Suomalainen 2024). Integroitumista edistävät kansainvälisten kollegoiden kokemus toimijuus ja emotionaalinen hyvinvointi, jotka kytkeytyvät edellä mainittuihin työyhteisön toimintamalleihin. Ratkaisuja integroitumishaasteeseen voidaan löytää tarjoamalla työyhteisöille tukea, joka ohjaa kansainvälisten kollegoiden kohtaamisessa ja auttaa samalla tukemaan heidän suomen kielen oppimistaan sekä ammatillisten taitojensa kehittämistä (Suomalainen mp.). Työelämässä vuorovaikutus maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden kanssa ei kuitenkaan määräydy yksinomaan kielellisten resurssien tai virallisen kielipolitiikan kautta, vaan sitä muovaavat ratkaisevasti myös arjen käytännöt ja työelämän realiteetit. Esimerkiksi ruohonjuuritason tekijät – kuten kiire ja organisaation joustavuus – vaikuttavat suoraan siihen, kuinka paljon tilaa vuorovaikutukselle ja kielelliselle tuelle jää. Kielellinen osallisuus tai syrjäytyminen rakentuu usein huomaamattomasti juuri näissä arjen tilanteissa eikä pelkästään eksplisiittisten kielivalintojen kautta (Lahti & Kotilainen 2024). Myös korkeasti koulutetuissa ja lähtökohtaisesti kansainvälisissä ympäristöissä, kuten yliopistoissa, kielivalinnat eivät ole neutraaleja vaan herättävät työntekijöissä reflektointia ja

toisinaan jännitteitäkin. Englannin kieltä pidetään monikielisessä kontekstissa usein oletusarvoisesti inklusiivisena ja ”tasavertaisuutta luovana” valintana. Tämä oletus ei automaattisesti takaa kielenkäyttäjien välistä tasa-arvoa – päinvastoin, sillä se voi kätkeä alleen valtasuhteita ja kieliresurssien epätasaista jakautumista. Englannin käyttö arjen vuorovaikutuskielenä voi korostaa joidenkin osallistujien kielellistä pääomaa samalla, kun se marginalisoi niitä, joiden kielitaito ei täysin vastaa odotuksia (Solin ym. 2024).

Yhteiskunnallisen osallisuuden kannalta kieltä ja kansalaisten kielikäsitteitä voidaan tarkastella myös kielenhuollon tai kielikäsitteiden näkökulmista (ks. Satokangas sekä Hippi & Vaattovaara tässä vuosikirjassa). Kielikäsitteet ja kieleen liittyvät arvot konkretisoituvat kielenrakennukseen liittyvissä prosesseissa (*language making*, Krämer ym. 2022). Kielenrakennuksella viitataan tapoihin, joilla kielenkäyttäjät luovat ja vahvistavat kielellisiä tai murteellisia rajoja sekä kokonaisuuksia. Pelkkä kielen merkityksen pohtiminen ja sanoittaminen voi vaikuttaa siihen, millaisena sen asema yhteisössä nähdään esimerkiksi uhanalaisuus–elinvoimaisuus-akselilla, sekä siihen, millaisin edellytyksin kieltä voidaan kieliyhteisön näkökulmasta säilyttää (Iso-Ahola 2024).

Kaiken kaikkiaan kieli ja sen variaatiot nähdään niin makro- kuin mikrokontekstissakin tekijöinä, jotka vaikuttavat siihen, miten ihmisryhmiä ja yhteiskuntaluokkia jäsennetään. Kieli on siis olennainen tekijä, jolla yhteiskunnallista tasa-arvoa tai epätasa-arvoa voidaan tuottaa. Normista poikkeava kielen käyttö saatetaan yllättäen liittää yhteiskuntaluokkaan ja sosiaaliseen asemaan, vaikka kyse olisi esimerkiksi tilanteisesta tai monikielisyyteen liittyvästä variaatiosta (Aarikka & Lappalainen 2014).

Monet viimeaikaiset yhteiskunnalliset muutokset ja murrokset sekä osallisuus liittyvät teknologiaan. Soveltavalle kielentutkimukselle teknologian kehitys on tuonut monenlaisia uusia tutkimusmahdollisuuksia, -teemoja ja -konteksteja. Jo pidemmän aikaa käynnissä ollut kehityskulku on ihmisten välisen viestinnän ja vuorovaikutuksen digitalisoituminen (esim. Koivisto ym. 2023). Tämän ohella muun muassa sosiaalisessa mediassa ja erilaisissa pikaviestinpalveluissa kielenkäyttö rakentuu yhä enenevässä määrin tekstin, kuvan ja videoiden yhdistelemiselle. Kieli, viestintä ja vuorovaikutus ovat tällaisilla alustoilla toisin sanoen multimodaalisia ilmiöitä, jotka edellyttävät ihmisiltä niin sanottua monilukutaitoa (*multiliteracies*, esim. Kalantzis & Cope 2025). Vaikka ajatus monilukutaidosta erilaisten tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoina on ollut jo pitkään esillä soveltavan kielentutkimuksen kentällä (ks. esim. Luukka 2013), viimeaikainen viestintävälineiden nopea muutos vaatii yksilöiltä sopeutumista ja yhteisöiltä uudenlaisten käytänteiden, rutiinien ja normien luomista, mikä on erityisen kiinnostavaa soveltavan kielentutkimuksen näkökulmasta. Työelämässä uudenlaiset viestintävälineet ovat paitsi lisänneet työprosessien sanallista dokumentointia (ns. tekstualisaatio) myös kietoneet yhteen digitaalisia ja ei-digitaalisia tekstikäytänteitä uudenlaisiksi multimediaaliksi työkäytänteiden verkostoiksi (esim. Lehtinen 2024). Työelämän ohella teknologia on muokannut kirjoittamisen yksilöllisiä prosesseja ja yhteisöllisiä käytänteitä parin viime vuosikymmenen aikana runsaasti myös koulutuksessa (yliopisto-opiskelijoiden kontekstissa, ks. Laine & Mutta tässä vuosikirjassa).

Kun osallistumisen resurssit ja tavat muuttuvat, on tärkeää tutkia niiden vaikutusta paitsi osallisuuteen ja tasa-arvoon (ks. Peltola & Intke-Hernandez tässä vuosikirjassa) myös poliittiseen vallankäyttöön niin kasvokkaistilanteissa kuin verkkoalustoillakin (esim. Niedling tässä vuosikirjassa).

Koronavuosien eräs näkyvistä teknologiaan liittyvistä muutoksista on ollut videovälitteisen vuorovaikutuksen lisääntyminen etätö- ja -opiskelukonteksteissa, etenkin toisella ja kolmannella koulutusasteella. Kasvokkais- ja etävuorovaikutuksen välillä on paitsi tiettyjä systemaattisia eroja myös paljon yhteistä. Yksi videoneuvottelujen selkeä vuorovaikutuksellinen haaste on vuorovaikutustilan kompleksisuus ja monien videopuhelualustojen monikanavaisuus, joiden huomioiminen vaatii taitoa ja harjaantuneisuutta (esim. Oittinen 2024). Verkkovälitteisessä etä- tai hybridiopetuksessa haasteita saattaa liittyä myös oppimateriaaleihin ja niiden jakamiseen. Haasteiden vastapainoksi verkkovälitteinen opetus voi lisätä paikallisesti saatavilla olevaa kielivalikoimaa (Tolvanen ym. 2022) ja sen myötä paitsi joustavoittaa kielenopintoja myös parantaa yhteiskunnan kielellistä huoltovarmuutta.

Viime aikojen todennäköisesti puhuttanein teknologia on suuria kielimalleja hyödyntävä generatiivinen tekoäly (GenAI), jonka sovelluksiin lukeutuu muun muassa ChatGPT. Generatiivisen tekoälyn aiheuttamasta murroksesta on käyty paljon julkista keskustelua etenkin työelämään ja kielikoulutukseen liittyen. Tekoälystä on tätä myöten tullut yhä voimakkaammin myös viestintä- ja vuorovaikutustilanteiden osallistuja ja vuorovaikutuskumppani – esimerkkeinä mainittakoon yritysten verkkosivuilla olevat chatbotit tai terveydenhuollossa käytössä olevat puhelinsovellukset, jotka puhuvat potilaiden kanssa (Brandt ym. 2024). Generatiivista tekoälyä voidaan integroida myös sosiaalisiin robotteihin, kuten Marjut Johanssonin plenaaripuheenvuoro syys-symposiumissa osoitti. Kielenoppijoille tekoäly voi puolestaan tarjota monenlaisia uusia mahdollisuuksia kielitaidon harjoitteluun ja oman oppimisensa seuraamiseen. Toisaalta uhkakuvana on, että kielenoppimismotivaatio ja sitkeys ponnistella oman kielenoppimisensa eteen vähenee tilanteessa, jossa kone pystyy tarjoamaan sekunneissa vastauksen oppimistehtävään (ks. esim. Kern 2024). Kieltenopetus onkin näiltä osin monien uusien haasteiden edessä.

Viime aikojen yhteiskunnalliset ja poliittiset muutokset ovat nostaneet kielitaidon ja sen myötä kielikoulutuksen merkityksen tärkeäksi keskustelunaiheeksi. Kielitaito nähdään yhä enenevässä määrin keskeisenä tekijänä yhteiskunnalliselle osallisuudelle ja kansalliselle huoltovarmuudelle (esim. Johansson ym. 2024). Erityinen huolenaihe on lasten ja nuorten kaventuva kielitaito, vaikka maahanmuuton myötä Suomessa puhutaankin eri ensikieliä enemmän kuin koskaan aiemmin (Nissilä 2022). Monikielisyys tarvitsee kuitenkin edelleen tukea sekä kouluissa että työpaikoilla (Vaarala ym. 2021). Kielivarannon kaventumiseen on pyritty vaikuttamaan kielen opetuksen varhentamisella (ks. myös Pyykkö 2017), mutta varhentaminen ei ole toistaiseksi laajentanut kouluissa opiskeltavien kielten määrää vaan päinvastoin lisännyt entisestään englannin valitsemista ensimmäiseksi vieraaksi kieleksi. Usein taustalla ovat kuntien resurssit;

nuoret ovat kiinnostuneita kielten opiskelusta, jos heillä vain olisi siihen mahdollisuus ja kannustusta. (Veivo ym. 2023.) Kaikilla pitäisi myös olla yhtäläinen oikeus oppia kieliä, esimerkiksi vammasta tai ensikielestä riippumatta (esimerkiksi aikuisten perusopetuksen tilanteesta ks. Rantanen ym. 2024).

Kielten oppiminen liittyy yhteiskunnalliseen osallisuuteen erityisesti maahanmuuttajien kohdalla. Esimerkiksi ruotsin kielellä kotoutuminen voi olla haaste osallisuudelle suomalaisessa yhteiskunnassa mutta toisaalta avain lähiyhteisöön integroitumiseen (ks. Pöyhönen ym. tässä vuosikirjassa). Osallisuusnäkökulma koskee kuitenkin kieliyhteisön jäseniä laajemminkin. Virallisesti kaksi- tai monikielisyys maissa kielen merkitys yhdistävänä tekijänä tai osallisuuden mahdollistajana saattaa nousta kielenkäyttäjän tietoisuuteen vasta käytännön tilanteiden kautta, joissa kielitaito osoittautuu ratkaisevaksi esimerkiksi ammatissa onnistumisen kannalta. Suomen kaltaisissa maissa palveluammatteihin opiskeleville voi olla merkityksellistä havaita, kuinka tiiviisti ammattitaito kietoutuu ammattikieleen ja vuorovaikutustaitoihin. Omat käsitykset esimerkiksi toisen kotimaisen kielen tarpeellisuudesta voivat muuttua, kun huomaa, että kieli avaa mahdollisuuksia ja vahvistaa kokonaisvaltaisesti ammatillista osaamista. Suomenkieliset lääketieteen opiskelijat voivat esimerkiksi kokea ruotsin kielen taitonsa tärkeäksi ja merkitykselliseksi tilanteissa, joissa toisen kotimaisen kielen kielitaito mahdollistaa potilaan tasavertaisen kohtaamisen ja takaa heille siten mahdollisuuden kokea ammatissaan onnistumista (Sahlstein 2023, 2024). Vastaavanlainen merkityksellisyyden kokemus ja siihen liittyvä myönteinen asenne vaikuttavat myös suomenruotsinkielisten puhujien suomen kielen oppimisprosessiin, jossa kielen oppimisen kokemus on vahvasti yhteydessä puhujalle itselleen merkityksellisiin kielenkäyttöyhteyksiin (Haapala 2024 ja Haapala tulossa). Puhujan asemoituminen ja kokemus kynnyksestä käyttää kieltä liittyvät toisen kotimaisen kielen kohdalla usein käytön luonnollisuuteen, merkityksellisyyteen ja käytössä koettuun iloon (Hietämäki 2025). Toisen kielen käyttöön voi kuitenkin sisältyä myös pelkoa ja epäpätevyyden tunteita, jotka rajoittavat voimaannuttavia kokemuksia ja kaventavat vapautta käyttää kieltä, siinä missä myönteiset tunnekokemukset tukevat sekä onnistumista että oppimista (ks. myös Dewaele & MacIntyre 2014; Henter 2014). Kieli voi siis näyttäytyä käyttäjälleen paitsi voimavarana myös rajojen asettajana.

Yhteiskunnallisilla instituutioilla on vastaava rooli ylläpitää tai häivyttää kielellisiä rajoja ja luokitella kielen puhujia yhteisöön kuuluviksi tai siihen kuulumattomiksi. Tämä instituutioiden valta-asema nousee pinnalle erityisesti silloin, kun instituution edustajat ilmaisevat kieli-identiteettiin liittyviä odotuksia, uskomuksia sekä kielenkäyttäjien liittyviä kategoriointeja. Kielikäsitteet ja niistä johdetut identiteetit ovat kytköksissä yhteisössä koettuun monikielisyyteen ja moninaisuuteen. Niemelän (2024a: 107) mukaan yksikieliset ympäristöt vahvistavat helposti oletusta yksikielisydestä normatiivisena lähtökohdana, mikä vaikuttaa esimerkiksi siihen, miten kouluissa nähdään monikieliset oppilaat ja erilaiset suomen kielen puhujat. Oletus yksikielisestä maailmasta on puolestaan yhteydessä siihen, miten hyvin tai huonosti monikielisiä puhujia

integroidaan koulu yhteisöön ja yhteiskuntaan. Sosiaalista oikeudenmukaisuutta voi arvioida sen perusteella, onko kieli kaikkien saavutettavissa siten, että jokaisella on mahdollisuus tulla kieliyhteisön jäseneksi (Niemelä 2024a, 2024b). Hyvän esimerkin kielenkäyttöön liittyvästä oikeudenmukaisuudesta tarjoavat tilanteet, joissa mitataan ammattiin valmistuvien kielilaiden ammattitaitoa. Suomea toisena kielenä opiskelevien ammattioppilaiden mahdollisuudet osallistua tasavertaisina kielenkäyttäjinä omaan näyttötutkintoonsa ja sitä seuraavaan arviointikeskusteluun voivat kaventua, jos kielikysymystä ja kielellisen saavutettavuuden merkitystä tilanteessa ei tiedosteta. Epäsuotuisammassa tapauksessa vuorovaikutus rakentuu pitkälti ensikielisten suomenpuhujien ehdoilla, mikä rajoittaa toiskielisten suomenpuhujien mahdollisuuksia toimia itsenäisinä ja pätevinä ammattilaisina (Puranen 2024).

Edellä kuvatut muutokset mullistavat myös tapoja, joilla tutkimusta tehdään. Uudenlaisten tutkimuskohteiden lisäksi soveltavan kielitutkimuksen alalla on jonkin aikaa puhuttu menetelmällisestä käänteestä. Tästä kertoo muun muassa AFinLAN syysseminariumiin 2019 valittu teema *Menetelmällisiä käänteitä soveltavassa kielitutkimuksessa* (ks. Grasz ym. 2020) sekä kansainvälisellä tasolla se, että vuonna 2022 alettiin julkaista uutta nimenomaan soveltavan kielitutkimuksen menetelmiin keskittyvää lehteä *Research Methods in Applied Linguistics*. Tutkimusasetelman, aineistonkeruun ja analyysimenetelmien valintaan kiinnitetään yhä enemmän huomiota, koska niillä on keskeinen vaikutus tulosten luotettavuuteen. Muita menetelmiin vaikuttavia käänteitä ovat avoimen tieteen periaatteiden noudattaminen ja sen myötä tutkimuskäytäntöjen muuttuminen entistä läpinäkyvämmiksi. Tutkimusaineistoja jaetaan avoimesti kaikkien käyttöön ja julkaisuprosesseihin on otettu mukaan analyysien ennakkorekisteröinti, jotta tutkimusprosessi olisi mahdollisimman läpinäkyvä ja helposti replikoitavissa. Avoimuuteen liittyy myös osallistava tutkimusote, jossa yhteisöjen jäsenet tai kielenoppijat toimivat aktiivisina tutkimuskumppaneina (ks. Simonen ym. 2021 sekä Satokangas ja Hippi & Vaattovaara tässä vuosikirjassa).

Lisäksi monimenetelmäisyys eli saman ilmiön tarkastelu useasta eri näkökulmasta on yleistynyt (ks. esim. Riaz & Farsani 2024). Samalla perinteinen jako määrällisiin ja laadullisiin menetelmiin ei enää lähde niinkään vastakkainasettelusta vaan pikemminkin toisiaan täydentävistä näkökulmista. Myös teknologian kehitys ja digitalisaatio ovat tuoneet paitsi uusia aineistotyyppisiä myös uusia välineitä kielen tutkimukseen. Esimerkiksi tekoälyä hyödyntävä puheentunnistusteknologia nopeuttaa puheaineistojen litterointia, ja erilaiset luonnollisen kielen käsittelyn laskennalliset työkalut auttavat käsittelemään suuria tekstimassoja aiempaa tehokkaammin. Uudet menetelmät ja välineet mahdollistavat myös uudenlaisten tutkimuskysymysten esittämisen sekä uudenlaisten aineistojen tutkimisen. Tästä esimerkkinä ovat vaikkapa korpuslingvistiikan tarjoamat mahdollisuudet yhteiskunnallisten ilmiöiden, kuten ylivelkaantumisen tunnistamiseen verkkokeskusteluja analysoimalla (Guo & Marshall 2025). Myös monialainen yhteistyö avaa uusia näkymiä muuttuvaan maailmaan, kuten esimerkiksi

keskusteluntutkimuksen soveltaminen sotilastarkkailijakoulutuksen tutkimukseen osoittaa (Kamunen 2024).

Kuten tämä kuvaus osoittaa, soveltava kielitiede tarjoaa hyvin monenlaisia näkökulmia ja mahdollisuuksia muuttuvan maailman tarkasteluun. Seuraavaksi siirrymme esittelemään tähän vuosikirjaan valittuja artikkeleita, jotka peilaavat hyvin tätä näkökulmien ja samalla vuoden 2024 syysseminariumin esitelmien kirjoa.

3 Vuosikirjan artikkelien esittely

Vuosikirjan avaa artikkeli, jossa yksi vuoden 2024 AFinLAN syysseminariumin plenaryteista, professori **Jarmo Harri Jantunen** tarkastelee sateenkaarevaan kieli-identiteettiin liittyviä kysymyksiä. Hänen katsauksensa *Queerit kaapit ja pervot halut: sukupuoli ja seksuaalisuusia kielessä* keskittyy yhteiskunnallisiin tasa-arvokysymyksiin ja niiden kielellisiin kytköksiin queer-lingvistiikan näkökulmasta ja yhdistää kielentutkimuksen ja erityisesti sosiolingvistiikan kysymyksenasetteluja muuhun queer-tutkimuksen yhteiskunnalliseen tematiikkaan. Queer-lingvistiikka on keskittynyt tarkastelemaan erityisesti, miten sateenkaarevuutta ja sukupuolten ja seksuaalisuuksien moninaisuutta ja näihin liittyvää normatiivisuutta kielellisesti tuotetaan. Jantunen esittelee katsauksessa myös havaintojaan kaapin käsitteestä ja ulostulon kielellistä representaatioista sekä kumppanin etsimisen queer-käytänteistä, joita muuttuva teknologia on osaltaan muokannut muun muassa erilaisten verkkopalvelujen lisääntymisen myötä.

Vuosikirjan kaksi seuraavaa artikkelia analysoi aineistoja uudenlaisessa kansatutkimuksen kehityksessä ja yhdistämällä kansalaislingvistiikan näkökulmia diskurssintutkimukseen. **Kaarina Hipin** ja **Johanna Vaattovaaran** artikkeli *Kansanlingvistiikasta kansalaislingvistiikkaan: kansatutkimus kielikäsitysten avaajana ja haastajana* käsittelee sosiolingvististä yhteistutkimushanketta, jossa akateemiset tutkijat, opiskelija-avustajat ja sekä lukioikäiset että aikuiset maallikko-osallistajat tutkivat yhdessä kielellistä vaihtelua ja muutosta. Artikkelit tarkastelee kielikäsitteitä selvittävän yhteistutkimuksen epistemologisia ja teoreettisia lähtökohtia (ks. myös esim. Preston 2011) ja perustuu kansalaistieteen (*Citizen Science*, CS) periaatteisiin. Lisäksi artikkelissa käsitellään yhteistutkijoiden kokemuksia ja palautetta. Artikkelissa pohditaan kiinnostavasti kansatutkimuksen mahdollisuuksia avartaa kielestä kiinnostuneiden maallikoiden näkökulmia kieleen ja tehdä lähestymistapoja näkyviksi kielentutkijoille.

Myös **Henri Satokankaan** artikkeli *Normipuheen diskursseja: kielen muuttuvat normit kyselyvastauksissa* kytkeytyy kansanlingvistiseen tutkimukseen, sillä kielenkäyttäjien näkemyksiä kielestä on tutkittu nimenomaan kansanlingvistiikassa (esim. Niedzielski & Preston 2000). Satokankaan tutkimus lähestyy kyselyaineistoa kielen normeista käytävänä metapragmaattisena neuvotteluna (esim. Agha 2007: 19–22), jossa kielenkäyttäjät ilmaisevat kieleen kytkeytyviä arvostuksiaan ja asenteitaan (ks.

myös Lehtonen 2015: 41). Satokangas keskittyy artikkelissaan normipuheen diskursseihin eli kyselyvastauksissa rakentuviin tapoihin merkityksellistää yleiskielen normeja, niiden muutosta ja kielenhuoltoa. Erityisesti artikkelissa tarkastellaan kahta uutta kielenhuollon diskurssia: erontekodiskurssia, jossa normien hallinta symboloi esimerkiksi koulutustasoa, ja punnitsemisdiskurssia, jossa kielenkäyttäjät pohtivat esimerkiksi virallisten ja epävirallisten normien ristiriitaa.

Vuosikirjan seuraavissa artikkeleissa muutosta tarkastellaan yhteiskunnallisten ilmiöiden kautta: näissä artikkeleissa on analysoitu poliitikkojen kielenkäyttöä, turva- paikkaprosesseihin liittyvää mediadiskurssia sekä potilasasiavastaavalle osoitettuja muistutuksia. **Christian Niedlingin** artikkeli *Gender, fear, and right-wing populism: a study of Facebook representations of female leaders in the context of femonationalism* tarkastelee kahden oikeistopopulistisen puolueen johtajan, Alice Weidelin (*Alternative für Deutschland*) ja Riikka Purran (*Perussuomalaiset*) viestintää sosiaalisessa mediassa. Artikkelin fokuksessa ovat niin sanotut ”laskelmoidun ambivalentit” retoriset strategiat (ks. myös Reisigl 2020), joilla poliitikot legitimoivat maahanmuuttovastaista poliittista agendaan vetoamalla naisten oikeuksiin. Analyysi purkaa tämän päivän yhteiskunnassa populistisia narratiiveja ja kuvaa, millaisin kielellisin keinoin poliittiset toimijat tuottavat niitä sosiaalisen median multimodaalisissa viestintäympäristöissä, joista on tullut olennainen poliittisen vaikuttamisen areena.

Sari Pöyhösen, Eeva-Leena Haapakankaan, Samu Kytölän, Marjatta Koiviston ja **Eero Valkosen** artikkeli *Pakkomuuttajat ruotsin kielen oppijoina ja käyttäjinä – kielellisen kansalaisuuden teemoja suomenruotsalaisissa sanomalehdissä* esittelee ruotsin kielellä kotoutumista ja kielivalintoja koskevaa mediadiskurssia ruotsinkielisissä sanomalehdissä kahtena eri ajankohtana: vuosina 2015–2016, kun pakkomuuttajia tuli Lähi-idästä, ja vuosina 2022–2023, kun pakkomuuttajia tuli paljon Ukrainasta. Artikkelissa pohditaan erityisesti kotoutumista ja kieli-identiteettiin liittyvää kansalaisuutta (ks. esim. Stroud 2018). Näitä kysymyksiä tarkastellaan neljän ruotsin kieltä kuvaavan teeman avulla: ketkä ruotsin kielestä puhuvat, ruotsin kielen koettu helppous, ruotsi vaihtoehtona suomen kielelle ja ruotsin kielen alueellinen kattavuus. Yhteiskunnallisesti keskeiseksi kysymykseksi artikkelissa nousee kielellisen kansalaisuuden toteutuminen eli ruotsin kielellä kotoutuneiden mahdollisuudet toimia esimerkiksi opinnoissa, työssä tai vapaa-ajan harrastuksissa ja siten kielen vaikutukset toimijuuteen, osallisuuden tunteeseen ja integroitumiseen.

Jenny Paananen, Linda Sirkiä ja **Mari Kangasniemi** analysoivat artikkelissaan *Hoidon kohteesta tiedostavaksi asiakkaaksi: tyytymättömyyden ilmaisun kielelliset keinot potilasasiavastaavalle osoitetuissa muistutuksissa* valituksia, joita potilaat tai heidän omaisensa ovat tehneet potilasasiavastaavalle. Tutkimuksen aineisto on poikkeuksellinen: 140 erään suomalaisen sairaalan potilasasiavastaavalle osoitettua muistutusta tarjoavat ikkunan yhteiskunnallisesti uudentyypiseen kontekstiin, jossa potilas on tiedostava asiakas. Laadullinen tekstinanalyysi keskittyy erityisesti potilaiden ja heidän omaistensa arvioimaan kielenkäyttöön, jolla he ilmaisevat suhtautumistaan eli tyytymättömyyttä

kirjoittamissaan muistutuksissa (suhtautumisen teoriasta ks. Martin & White 2005). Tulokset osoittavat, että muistutuksilla on kaksi ominaista piirrettä: ammattilaisten toiminnan moraalinen arviointi ja oman kielteisen tunnekokemuksen korostaminen. Muistutuksissa vedotaan potilaan kokemukseen asiana, jonka pitäisi olla palvelujen toteuttamisen keskiössä ja jonka perusteella palveluja toivotaan kehitettävän.

Vuosikirjan seuraavat artikkelit kytkeytyvät kielten opetuksessa ja oppimisessa käynnissä oleviin muutoksiin. Niissä tarkastellaan englannin kielen sujuvuuden opetusta lukiossa ja ruotsinopettajien palauteosaamista. **Leena Rihko** ja **Pauliina Peltonen** esittelevät artikkelissaan *Promoting L2 English speech fluency in Finnish general upper secondary education: an analysis of textbooks and teachers' perceptions*, millainen asema puheen tuottamisen sujuvuudella on suomalaisen lukion A-englannin opetuksessa. Sujuvaa suullista kielitaitoa pidetään yleisesti yhtenä vieraan kielen opetuksen päätaivoitteena (Tavakoli & Wright 2020), ja sen merkityksen voi arvella edelleen kasvavan sitä mukaa, kun tekoäly tarjoaa aiempaa tehokkaampia työkaluja tekstien tuottamiseen. Rihko ja Peltonen lähestyvät sujuvuutta kahdesta näkökulmasta: analysoimalla lukion englannin oppikirjojen tehtäviä sekä selvittämällä lukion englannin opettajien näkemyksiä oppikirjojen sisältämien sujuvuusharjoitusten riittävydestä. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että sujuvuuteen keskittyviä harjoituksia on lukion A-englannin oppikirjoissa hyvin vähän, mistä syystä puheen sujuvuuden opettaminen riippuu paljon opettajasta ja nojaa pitkälti opettajan omaan aktiivisuuteen. Valtaosa opettajista myös toivoi oppikirjoihin lisää sujuvuuden parantamiseen tähtääviä tehtäviä. Artikkelissa eritellään erityyppisten sujuvuusharjoitusten yleisyyttä oppikirjoissa ja pohditaan, millainen ohjaava vaikutus niillä on opetuksen käytännön toteutukseen.

Toni Mäkipään ja **Laura Lahden** artikkelissa *”Oppilaan motivaatio ruotsin opiskelua kohtaan on olennainen osa vastaanottokykyä” – Laadullinen tutkimus ruotsinopettajien palauteosaamisesta* selvitetään, mitä ruotsinopettajien palauteprosessien kuvaukset kertovat opettajan palauteosaamisesta. Kyselyyn vastasi 24 opettajaa, ja aineiston laadullisen analyysin pohjana käytetään Boudin ja Dawsonin (2023) viitekehystä makro-, meso- ja mikrotason palauteosaamisesta. Analyysi osoitti, että kuvaukset vastasivat pääasiassa makro- ja mesotasoa. Opettajat käyttivät ruotsin tunneilla useita palautekäytäntöjä, kuten välitöntä suullista palautetta, vertaispalautetta ja itsearviointia, ja he suhtautuivat myönteisesti opettajien palauteyhteistyöhön. Tekoälyä opettajat eivät ainakaan vielä hyödyntäneet, koska heillä ei ollut osaamista sen eettiseen hyödyntämiseen arvioinnin apuna. Erityisen tärkeää tutkijoista olisi, että opettajat osaisivat korostaa oppijoille, mitä merkitystä palautteella kielen oppimisessa on.

Myös seuraavat kaksi artikkelia käsittelevät kielen oppimista, mutta enemmän oppijan kuin opettajan näkökulmasta. Lisäksi niissä korostuu kielten opetuksen teknologinen murros, jota yllä on kuvattu. Ensin **Päivi Laine** ja **Maarit Mutta** tarkastelevat artikkelissaan *Millainen kirjoittaja olen? Kielten yliopisto-opiskelijoiden näkemyksiä kirjoittajuudesta* opiskelijoiden kirjoittajaidentiteettejä. Aineiston muodostavat neljältä vuosikurssilta kerätyt reflektoinnit. Opiskelijat pohtivat niissä omaa kirjoittajaminäänsä,

kirjoittamisvälineidensä käyttöä sekä eri kielten roolia ja priorisointia (ks. myös de Magalhães ym. 2019). Analyysistä nousee esille, että kirjoittajaidentiteettiin vaikuttavat muun muassa koulutuksen aikana muotoutunut käsitys itsestä kirjoittajana ja aiemmin saatu palaute. Koulutusperinteen ihanteet ja normit näkyvät opiskelijoiden käyttämissä adjektiivivalinnoissa, joilla he kuvaavat itseään kirjoittajina sekä omaa kirjoitusprosessiaan. Teknologian hyödyt tuodaan selkeästi esille, ja tutkimusaineistossa digitaalisista välineistä etenkin tietokone ja puhelin ovat osittain syrjäyttäneet opintoihin liittyvää käsin kirjoittamista, mutta kielimallien käyttö ei vielä näkynyt käytänteissä. Reflektointien pituudessa havaittiin lisäksi yleinen kehityssuunta kohti aiempaa lyhyempiä kirjoituksia.

Katja Peltola ja Minna Intke-Hernandez tarkastelevat artikkelissaan *Osallisuuden kokemus verkkovälitteisessä kieltenopetuksessa: mahdollisuuksia, haasteita ja tasa-arvon näkökulmia* sitä, miten verkkovälitteinen opetus vaikuttaa kielten oppijoiden osallistumismahdollisuuksiin ja heidän osallisuuden kokemukseensa. Tutkimus kytkeytyy laajempaan teknologiseen muutokseen, jonka myötä kielten oppimis- ja opetusympäristöt ovat muuttuneet (ks. Shadieff & Yang 2020). Luokkahuoneen rajat laajentuvat erityisesti koronapandemian vauhdittamana, kun etä- ja hybridiopetus tulivat kaikille tutuiksi. Kirjoittajat nostavat analyysissään esiin konkreettisia osallisuuden kokemusta parantavia ja sitä heikentäviä tekijöitä. He pohtivat erityisesti sitä, miten verkkovälitteiset oppimisympäristöt voivat palvella erityistarpeisia opiskelijoita ja millaista pedagogista osaamista osallisuuden kokemuksen tukemiseksi vaaditaan hybridimuotoisessa opetuksessa.

4 Lopuksi

Miten soveltavan kielentutkimuksen avulla voidaan ymmärtää maailman muutoksia? Soveltavalle kielentutkimukselle ominainen moninaisuus ja monitieteisyys edellyttää sillanrakennustyötä eri näkökulmien välille (ks. Tervola ym. 2024) ja on samalla alan selkeä vahvuus. Sen menetelmät tarjoavat keinoja tutkia kieltä monitasoisena ja -tahoisena sosiaalisena ilmiönä, joka läpäisee yhteiskunnalliset rakenteet, instituutiot ja arjen vuorovaikutuksen. Soveltavan kielitieteen vahvuus on tuoda esille kielellisiä käytänteitä, jotka paitsi heijastavat myös muovaavat valtasuhteita, identiteettejä ja yhteenkuuluvuuden kokemuksia. Kielelliset käytänteet voivat mahdollistaa osallisuutta ja tasa-arvoa mutta yhtä lailla vahvistaa eriarvoisuutta ja ulossulkemista. Tämän vuosikirjan artikkelit ja viime syysseminaarissa raportoidut tutkimukset tuovat esimerkiksi esiin, miten kielellinen oikeudenmukaisuus rakentuu virallisten kielipoliittisten linjausten lisäksi arkisissa, usein huomaamattomissa käytännöissä. Kieli-ideologiat, kielikäsitteet ja kielen rakenteelliset rajat puolestaan vaikuttavat siihen, kuka tunnustetaan yhteisön jäseneksi ja millaisin ehdoin. Näin kielen tarkastelu avaa

väylän ymmärtää laajoja sosiaalisia prosesseja sekä niitä mekanismeja, joilla yhteisöjä rakennetaan, ylläpidetään ja uudistetaan – tai joilla niitä rajataan ja suljetaan. Kielelliset käytänteet voivatkin parhaimmillaan edistää yhteiskunnan jäsenten tasavertaisuutta sekä vahvistaa yhteenkuuluvuutta ja yhteisöllisyyttä. Ne voivat kuitenkin myös synnyttää tai ylläpitää eriarvoisuutta silloin, kun tietyt kielimuodot, kielenkäyttäjäryhmät, sanavalinnat tai ilmaisutavat saavat enemmän arvoa kuin toiset.

Silloin kun kieli yhdistää tai erottaa, taustalla vaikuttavat usein sekä puhujan henkilökohtaiset että yhteisön kieliasenteet ja ideologiat. Paneutumalla kieli-ideologioihin ja kielikäsitteisiin voidaan tarkastella, millaisia uskomuksia ja arvoja kieliin ja kielenkäyttöön liitetään (Mäntynen ym. 2012). Puhujilla on käsityksiä itsestään tietyn kielen käyttäjinä, ja samankaltaiset käsitykset heijastuvat siihen, miten he luokittelevat muita kielenkäyttäjiä joko osaksi tiettyä kieliyhteisöä tai sen ulkopuolelle. Kieli-ideologiat vaikuttavatkin olennaisesti taustalla, kun kielenkäyttäjä hahmottaa kieliyhteisöjä ja ryhmiä. Konkreettisesti tämä siis näkyy kielen käytössä ja niissä kielen variaatioissa, joita kielenkäyttäjät valitsevat omaan repertuaariin tai joiden perusteella he tunnistavat ja luokittelevat muita (Lehtonen 2015: 92). Näissä käytännöissä neuvotellaan usein myös siitä, kenelle kieli kuuluu, kuka saa käyttää kieltä ja miten sitä saa käyttää (Mäntynen ym. 2012; Lehtonen 2015). Kriittisen tiedonintressin näkökulmasta on myös tärkeää suunnata huomio poliittisiin diskursseihin ja niissä käytettyihin kielellisiin keinoihin, joilla vaikutetaan ihmisten näkemyksiin – esimerkiksi käyttämällä eufemismeja tai valitsemalla termejä, joihin sisältyy ideologisia latauksia ja joilla rakennetaan tietynlaisia todellisuuksia (ks. Niedling tässä vuosikirjassa).

Nähdäksemme soveltavilla kielentutkijoilla on myös monenlaisia mahdollisuuksia vaikuttaa yhteiskuntaan ja muuttaa omalta osaltaan maailmaa – vaikei sitä aina olisikaan helppo havaita. Ensinnäkin eettisesti vastuullinen tutkimus kielellisistä käytänteistä ja niiden yhteiskunnallisten mekanismien tekeminen näkyväksi on jo itsessään yksi keino vaikuttaa. Kieltä yhteiskunnallisena ilmiönä analysoivana tieteenalana soveltavalla kielentutkimuksella on pitkä perinne sosiaaliseen eriarvoisuuteen liittyvien kysymysten tarkastelussa, etenkin sosiolingvistiikan kriittisen diskurssianalyysin menetelmällisessä viitekehyksessä (Suomessa ks. esim. Pietikäinen & Dufva 2006). Tämän lisäksi soveltavan kielentutkimuksen kentällä näkyy yhä enenevässä määrin esimerkiksi sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja kielellisen aktivismin näkökulmia (esim. Iikkanen ym. 2024; Sauntson ym. 2025). Tällaisen tutkimuksen tavoitteena voi olla kielikäytänteiden ymmärtämisen lisäksi niiden muuttaminen esimerkiksi kielellisiä oikeuksia puolustamalla ja kieleen liittyvää syrjintää haastamalla.

Teoreettisesta tai menetelmällisestä näkökulmasta riippumatta toivomme, että tässä artikkelissa kuvaamamme muutokset ja tämän vuosikirjan artikkelit myös herättävät lukijaa pohtimaan soveltavan kielentutkimuksen ydintehtävää ja kenties jopa omaa kielen käyttäjän ja tutkijan identiteettiään. Kieli on ajassa kiinni oleva ilmiö, ja kielellisten käytänteiden muutoksia ja uudenlaisia kielenkäyttökonteksteja on tärkeää tarkastella herkällä korvalla, sillä ne yleensä kertovat jotain ajastamme.

Kirjallisuus

- Aarikka, L. & H. Lappalainen 2024. Itäsuomalaisten näkemyksiä maahanmuutosta, ulkomaalaisuudesta ja S2- puhujuuudesta osana suomalaista (luokka)yhteiskuntaa. *Esitelmä AFinLAN syysposiumissa 7.–9.11.2024*, Turun yliopisto ja Åbo Akademi.
- Agha, A. 2007. *Language and Social Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Boud, D. & P. Dawson 2023. What feedback literate teachers do: an empirically-derived competency framework. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 48 (2), 158–171. <https://doi.org/10.1080/02602938.2021.1910928>
- Brandt, A., S. Hazel, R. McKinnon, K. Sideridou, J. Tindale & N. Ventoura 2024. Educating Dora: Teaching a conversational agent to talk. *Discourse & Communication*, 18 (6), 905–916. <https://doi.org/10.1177/17504813241267109>
- Dewaele, J.-M. & MacIntyre, P. D. 2014. The two faces of Janus? Anxiety and enjoyment in the foreign language classroom. *Studies in Second Language Learning and Teaching*, 4 (2), 237–274. <https://doi.org/10.14746/ssl.2014.4.2.5>
- Grasz, S., T. Keisanen, F. Oloff, M. Rauniomaa, I. Rautiainen, & M. Siromaa (toim.) 2020. *Menetelmällisiä käännteitä soveltavassa kielentutkimuksessa*. AFinLAN vuosikirja 2020. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLA. <https://doi.org/10.30661/afinlavk.98568>
- Guo, J. F., & J. Marshall 2025. Examining the impact of growing household over-indebtedness in China: A corpus linguistics analysis of a popular online debt support forum. *Applied Corpus Linguistics*, 100141. <https://doi.org/10.1016/j.acorp.2025.100141>
- Haapala, J. 2024. Pihakaverit, futis ja poikaystävä – aikuisten ruotsinkielisten kuvauksia suomen kielen oppimisympäristöistä ja suomen käyttöön liittyvistä tunteista. *Esitelmä AFinLAN syysposiumissa 7.–9.11.2024*, Turun yliopisto ja Åbo Akademi.
- Haapala, J. tulossa. Oppimisen mahdollistajia ja esteitä – suomenruotsalaisten asiantuntijatyöntekijöiden kokemuksia suomen kielen käytöstä ja oppimisesta. *Sananjalka*.
- Henter, R. 2014. Affective factors involved in learning a foreign language. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 127, 373–378. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.03.274>
- Hietämäki, M. 2025. *Språkängsla och språkglädje hos finska universitetsstuderande*. Pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto. <https://www.utupub.fi/handle/10024/180953>
- Ikkänen, P., J. Ennsner-Kananen, M. Intke-Hernandez & S. Riuttanen 2023. Sosiaalinen oikeudenmukaisuus, kieli ja koulutus. *AFinLA-teema*, 16, 310–333. <https://doi.org/10.30660/afinla.126771>
- Iso-Ahola, S. 2024. Identiteetin kulmakivi vai epäoleellinen pikkukieli – karjalan kieli abiturienttien koevastauksissa. *Esitelmä AFinLAN syysposiumissa 7.–9.11.2024*, Turun yliopisto ja Åbo Akademi.
- Jakonen, T., O. Veivo, M. Mutta, M. Majjala, H.M. Honkalammi, & M. Johansson 2024. 'Am I saying it wrong?' Progressivity-related troubles and instructional opportunities in child-robot L2 interaction. *Prologi*, 20 (1), 14–34. <https://doi.org/10.33352/prlg.120961>
- Jantunen, J. H. & T. Juvonen 2021. Lesbonormatiivisuuksien ristipaineessa: Määrällistä ja laadullista analyysiä Suomi24-verkkokeskusteluista. *SQS – Suomen Queer-tutkimuksen Seuran lehti*, 15 (1–2), 17–36. <https://doi.org/10.23980/sqs.112512>
- Jantunen, J. H. & S. Surkka 2022. Homoslangista queer-fennistiikkaan: Queer-lingvistisen tutkimuksen historia, nykyisyys ja tulevaisuus. *Virittäjä*, 126 (2). <https://doi.org/10.23982/vir.116140>
- Johansson, M. 2022. Vuorovaikutus ja kielenoppiminen sosiaalisen robotin kanssa. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 13(1). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-helmikuu-2022/vuorovaikutus-ja-kielenoppiminen-sosiaalisen-robotin-kanssa>

- Johansson, M., J. Suominen & P. Björn 2024. Kielitaito on osa kansallista huoltovarmuutta – Suomi tarvitsee jatkossakin useiden vieraiden kielten osaajia. *Turun Sanomat* 26.7.2024. Kielilaki 6.6.2003/423. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2003/423>
- Kalantzis, M. & B. Cope 2025. Multiliteracies since social media and Artificial Intelligence. *Harvard Educational Review*, 95 (1), 135–151. <https://doi.org/10.17763/1943-5045-95.1.135>
- Kamunen, A. 2024. Soveltava keskusteluanalyysi ja YK:n sotilastarkkailijaokoulutus: videopohjaiset vuorovaikutustyöpajat kurssilaisten reflektion työkaluna. *Esitelmä AFinLAN syysseminariumissa 7.–9.11.2024*, Turun yliopisto ja Åbo Akademi.
- Kern, R. 2024. Twenty-first century technologies and language education: Charting a path forward. *Modern Language Journal*, 108 (2), 515–533. <https://doi.org/10.1111/modl.12924>
- Koivisto, A., H. Vepsäläinen & M. T. Virtanen 2023. *Conversation Analytic perspectives to digital interaction: Practices, resources, and affordances*. Finnish Literature Society/SKS. <https://doi.org/10.21435/sflin.22>
- Krämer, P., U. Vogl & L. Kolehmainen 2022. What is Language Making? *International Journal of the Sociology of Language*, (274), 1–27. <https://doi.org/10.1515/ijsl-2021-0016>
- Lahti, P. & L. Kotilainen 2024. Korkeakoulutetut maahanmuuttaneet kotoutumiskoulutuksen harjoittelussa - havaintoja kielenoppimisen mahdollisuuksista. *Esitelmä AFinLAN syysseminariumissa 7.–9.11.2024*, Turun yliopisto ja Åbo Akademi.
- Lehtonen, H. 2015. *Tyylitellen. Nuorten kielelliset resurssit ja kielen sosiaalinen indeksisyys monietnisessä Helsingissä*. Helsinki: Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-1333-7>.
- Leskinen, K. 2024. *Korkeakoulutaustaiset maahanmuuttaneet koulutuspolulla Suomessa: neksusanalyysi tekstitoiminnasta, kielellisistä resursseista ja osallisuuden mahdollisuuksista*. JYU Dissertations 860. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-86-0436-5>
- Mackey, A., E. Fell, F. de Jesus, A. Hall, & Y. Ku 2022. Social justice in applied linguistics: Making space for new approaches and new voices. *Annual Review of Applied Linguistics*, 42, 1–10. <https://doi.org/10.1017/S0267190522000071>
- de Magalhães, M. B., S. Cotterall & D. Mideros 2019. Identity, voice and agency in two EAL doctoral writing contexts. *Journal of Second Language Writing*, 43, 4–14. <https://doi.org/10.1016/j.jslw.2018.05.001>
- Majjala, M., S-R, Kuusalu, & R. Ullakonoja 2025. *Transformative Language Teaching for Sustainability – From Theory to Practice*. Cham: Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-85493-4>
- Martin, J. R. & P. R. R. White 2005. *The language of evaluation. Appraisal in English*. London: Palgrave Macmillan UK. <https://doi.org/10.1057/9780230511910>
- Mäntynen, A., M. Halonen, S. Pietikäinen & A. Solin 2012. Kieli-ideologioiden teoriaa ja käytäntöä. *Virittäjä*, 116 (3). <https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201808013685>
- Mlynář, J., de Rijk, L., Liesenfeld, A., Stommel, W. & Albert, S. (2024). AI in situated action: A scoping review of ethnomethodological and conversation analytic studies. *AI & Society* 40: 1497–1527. <https://doi.org/10.1007/s00146-024-01919-x>.
- Niedzielski, N. & D. Preston 2000. *Folk linguistics*. Berlin: Mouton De Gruyter.
- Niemelä, H. 2024a. Language Ideologies in Primary School Pupils' Drawings of the Finnish Language. P. Kalaja & S. Melo-Pfeifer (toim.) *Visualising Language Students and Teachers as Multilinguals: Advancing Social Justice in Education*. Bristol: Multilingual Matters, 107–134. <https://doi.org/10.21832/9781800412101-008>
- Niemelä, H. 2024b. Suomen kieleen liittyvät kieli-ideologiat ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus perusopetuksen kontekstissa – havaintoja piirustus- ja keskusteluaineistosta. *Esitelmä AFinLAN syysseminariumissa 7.–9.11.2024*, Turun yliopisto ja Åbo Akademi.

- Nissilä, L. 2022. Suomen kielivaranto muutoksessa. *Kielikello* 1/2022. <https://www.kielikello.fi/-/suomen-kielivaranto-muutoksessa>.
- Oittinen, T. 2024. Vuorovaikutuskompetenssin rooli videovälitteisessä yhteistoiminnassa. *Annales Academiae Scientiarum Fennicae*, 2024 (2), 54–67. <https://doi.org/10.57048/aasf.147648>
- Pietilä, P. 2025. *Äidinkielen luokka ja sukupuoli: etnografinen tutkimus äidinkielen suomen opinnoista osaamisperusteisessa tekniikan alan ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa*. Helsinki: Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-84-1298-4>
- Piippo, I. 2021. Muuttuvat näkökulmat monikielisyyteen: Changing perspectives on multilingualism. Teoksessa I. Piippo, M. Ahlholm & P. Portaankorva-Koivisto (toim.), *Koulun monet kielet. Plurilingualism in the school*, Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLA. *AFinLA-teema*, 13, 21–43. <https://doi.org/10.30660/afinla.107219>
- Preston, D. R. 2011. The power of language regard – discrimination, classification, comprehension, and production. *Dialectologia, Special issue, II*, 9–33. <https://raco.cat/index.php/Dialectologia/article/view/245343>
- Puranen, P. 2024. Kieli-ideologiat ja de facto -kielipolitiikka ammatillisen koulutuksen S2- opiskelijoiden arviointikeskusteluissa. *Esitelmä AFinLAN syysseminariumissa 7.–9.11.2024*, Turun yliopisto ja Åbo Akademi.
- Pyykkö, R. 2017. *Monikielisyys vahvuudeksi: Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2017:51. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-535-8>
- Rantanen, V., H. Nguyễn, A. Suomela & J. Ennser-Kananen 2024. Kestävä kehitys osana aikuisten perusopetusta: hyviä maahanmuuttajia vai maailman muuttajia? *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 15 (7). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-joulukuu-2024/kestava-kehitys-osana-aikuisten-perusopetusta-hyvia-maahanmuuttajia-vai-maailman-muuttajia>
- Reisigl, M. 2020. Mit zweierlei Maß gemessen – Kalkulierte Ambivalenz in rechtspopulistischen Repräsentationen von Geschlechterverhältnissen. *Zeitschrift für Literaturwissenschaft und Linguistik*, 50 (2), 203–229. <https://doi.org/10.1007/s41244-020-00167-y>
- Révész, A., M. J. Stainer, J. Jung, M. Lee, M. Michel 2022. Using eye-tracking as a tool to develop lexical knowledge. *Language Learning and Technology*, 27 (1), 1–22. <https://doi.org/10.64152/10125/73537>
- Riazi, A. M., & M. A. Farsani 2024. Mixed-methods research in applied linguistics: Charting the progress through the second decade of the twenty-first century. *Language Teaching*, 57 (2), 143–182. <https://doi.org/10.1017/S0261444823000332>
- Rong, X. & A. Révész 2025. The effects of task complexity on second language writing processes and products in computer-assisted collaborative writing. *Journal of Second Language Writing*, 69, 101216. <https://doi.org/10.1016/j.jslw.2025.101216>
- Sahlstein, A. 2023. Suomenkielisten lääkäriopiskelijoiden asenteet ruotsinkielistä potilastyötä kohtaan. J. Paananen, M. Lindeman, C. Lindholm, M. Luodonpää-Manni & M. Intke-Hernandez (toim.). *Kieli, hyvinvointi ja haavoittuvuus. Kohti kielellistä osallisuutta*. Helsinki: Gaudeamus, 152–174.
- Sahlstein, A. 2024. Miksi lääkärikin tarvitsee työssään ruotsia? *Esitelmä AFinLAN syysseminariumissa 7.–9.11.2024*, Turun yliopisto ja Åbo Akademi.
- Sauntson, H., C. Cunningham, J. Ennser-Kananen & D. O'Brien 2025. *Language and social justice: an introduction to linguistic activism*. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003322153>

- Suomalainen, M. 2024. Työympäristössä tarjottava tuki edistämässä S2-sairaanhoitaja-opiskelijoiden ammatillisen kielen ja hoitotyön taitojen oppimista ja työelämään integroitumista. *Esitelmä AFinLAN syysseminariumissa 7.–9.11.2024*, Turun yliopisto ja Åbo Akademi.
- Shadiev, R., & M. Yang 2020. Review of studies on technology-enhanced language learning and teaching. *Sustainability*, 12 (2), 524. <https://doi.org/10.3390/su12020524>
- Stroud, C. 2018. Linguistic Citizenship. Teoksessa L. Lim, C. Stroud & L. Wee (toim.) *Multilingual Citizen: Towards a Politics of Language for Agency and Change*. Bristol: Multilingual Matters, 17–39. <https://doi.org/10.1080/01434632.2018.1505251>
- Simonen, M., Nissi, R. & Lehtinen, E. 2021. Soveltava keskusteluntutkimus tutkijan ja tutkittavien vastavuoroisena toimintana. R. Nissi, M. Simonen & E. Lehtinen (toim.), *Kohtaamisia kentällä: Soveltava keskusteluntutkimus ammatillisissa ympäristöissä*. SKST 1471. Helsinki: SKS, 9–26. <https://doi.org/10.21435/skst.1471>
- Solin, A., Kurhila, S., & Korpela, L. E. 2024. Rinnakkaiskielisyys Helsingin yliopiston tiedekuntaneuvostoissa: Selvitys kielten käytöstä ja suosituksia joustavaan monikielisyteen. Helsinki: Helsingin yliopisto. <http://hdl.handle.net/10138/577944>
- Tarnanen, M., Rynkänen, T., & Pöyhönen, S. 2015. Kielten käyttö ja oppiminen aikuisten maahanmuuttajien integroitumisen ja identiteettien rakennusaineina. Teoksessa T. Jakonen, J. Jalkanen, T. Paakkinen, & M. Suni (toim.), *Kielen oppimisen virtauksia*. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja, 73. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLA, 56–72. <https://journal.fi/afinlavk/article/view/49654>
- Tavakoli, P. & C. Wright 2020. *Second language speech fluency: from research to practice*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1080/02188791.2022.2062831>
- Tervola, M., M. Kivilehto, T. Pitkänen, L. Lahti & E. Pitkäsalo 2024. Soveltava kielitiede tutkimuksellisia siltoja rakentamassa – Applied linguistics building bridges through research. Teoksessa M. Kivilehto, L. Lahti, T. Pitkänen, E. Pitkäsalo & M. Tervola (toim.), *Tutkimuksellisia siltoja rakentamassa – Vetenskapliga brobyggen – Building bridges through research*. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja, 81. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys. <https://doi.org/10.30661/afinlavk.146787>
- Tolvanen, N., E. Pesonen & P. Bärlund 2022. Hybridiopetus A2-kielen opetuksessa. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 13 (3). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2022/hybridiopetus-a2-kielen-opetuksessa>
- Vaarala, H., S. Riuttanen, E. Kyckling & S. Karppinen 2021. *Kielivaranto. Nyt!: Monikielisyys vahvuudeksi -selvityksen (2017) seuranta*. Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielitutkimuksen keskus. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8495-3>
- Veivo, O., K. Mäntylä, K. Inha & J. Toomar 2023. Nuoret arvostavat monipuolista kielitaitoa ja haluavat osata kieliä laajentaakseen maailmankuvaansa. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 14 (4). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2023/nuoret-arvostavat-monipuolista-kielitaitoa-ja-haluavat-osata-kielia-laajentaakseen-maailmankuvaansa>.